

Մխիթար Գոշ

Գիրք Դատաստանի

21

ԳԼՈՒԽ ՄԽԵ ՎԱՍՆ ՍԻՒՆՕՌՈՒ, ՈՐ Է ՍԱՀՄԱՆՔ

Սահմանք գաւառաց լերամբք, եւ գետովք, եւ արձանօք հաստատեսցին, նմանապէս եւ՝ գեղից: Եւ գեղք ի սահմանս շինեալք յերկուց կամ յերից գաւառաց, զոյգ բաժանեսցին առաւելութեամբ եւ նուազութեամբ. նմանապէս եւ՝ անդաստանք եւ այլք ի սահմանս գեղից, սոյնպէս եւ՝ ծառք բուսեալք ի սահմանս անդաստանաց: Իսկ զմիջոցի ցանկս այգեաց զոյգ երկաքանչիւրքն դիցեն, զի թէպէտ առաջինն իւրոյն աղագաւ եդ, երկրորդին մի՛ լիցի պատճառք՝ միշտ նմա դնել, զի թէ այն ոչ էր, իւրն հարկ էր միանգամայն դնել, կամ որ ստացաւ կամ եդ այգի յաղագս այնր, զի մի՛ դիցէ ցանկ: Ըստ այսմ լիցի եւ տանց որմոց եւ այլոց այսպիսեաց:

ԳԼՈՒԽ ՄԽԸ ՎԱՍՆ ԴԻՒԱՀԱՐ ԱՆԱՍՆՈՑ

Այսահարութիւն յանասունս գտեալ՝ ոչ ինքեանց լինի աղագաւ, զի ոչինչ մեղան, այլ վասն մեր խրատու, որպէս ի խոզերամսկսն Գերգեսացոց, զի ուխտ եդին նոքա չտեսնել զՏէր մեր: Արդ, յայտ է, զի անասնոցն ոչ իշխէ դեւն, այլ թոյլ տայ Աստուած ի զարհուրումն տերանց: Արդ, յորժամ պատահի ի նոսա, արժան է տերանցն զգուշանալ եւ գիտել, զի խնայելով ի նոսա ոչ ետ թոյլ բարեգութն Աստուած. ապա թէ անփոյթ արասցեն՝ մի գուցէ եւ ի նոսա մտցեն: Խոստովան լիցին զմեղս իւրեանց եւ աղօթիւք եւ պահօք ըստ կարի երեք ամ զքառասնորդսն

պահելով եւ խաչիւ եւ Աւետարանաւ կնքելով, թերեւս հաճեսցի Աստուած եւ հալածեսցէ, եւ բանականքն ազատեսցին ի կարծեացն: Ապա թէ ոչ բժշկեսցի, զննեսցեն եւ յայլազգիս վաճառեսցեն: Ապա թէ բժշկեսցի եւ երեք ամ այլ ոչ լիցի, թէ զննեալ կերիցեն եւ թէ քրիստոնէից վաճառեսցեն՝ անվնաս լիցին ի կամս Տեառն. եւ այդ՝ եթէ ի տանէ պատահի: Իսկ թէ գնեալ իցեն, եւ այնոցիկ պատահի, հաւատարմացուսցէ վկայիւք, թէ ի տան նորա չիցէ լեալ, ապա թէ ոչ կարէ՝ անդրէն դարձցի: Եւ թէ զկնի գնելոյն իցէ, ոչ դարձցի: Այլ ժամանակ դարձին յամենայն ժամ լիցի, թէ ի վաճառողին տանն ախտն լեալ իցէ: Նոյն դատաստան դարձեալ եւ խելագարիցն լիցի:

Իսկ զանուտելիսն՝ անբժշկելի եղեալ, յայլազգիս վաճառեսցեն, եւ զբժշկեալն՝ քրիստոնէից. այլ դարձուցանելն նոյն լիցի: Այս դատաստան կանոնական է. թէ հաճոյ թուեսցի՝ այսպէս հաստատուն կացցէ, եւ թէ ոչ՝ որպէս կամին արասցեն:

ԳԼՈՒԽ ՄԽԹ ՎԱՍՆ ՈՐ ՋՓՈՔՐ ԱՂՋԻԿ ՀԵՏ ՄԵԾ ՄԱՐԴՈՅ ՊՍԱԿԵՆ

Կանոնական հրամանաւ է տղայոց պսակ ոչ օրհնել մինչեւ ի գիտել զկարիս բնութեանն: Ապա թէ պատահի անկատար լինել կինն, եւ կատարեալ՝ այրն, կրկին չար է, զի որպէս ուսաք ի խոստովանութենէ՝ զի յամուսնանալն հատանի կապ միջոցի երկուց վտառացն, յորմէ եւ մահանայ: Արդ, այսպիսի վնասուս կանոնական լիցի դատաստան. զի կամաւոր սպանողի զկարգն երիցն դնել՝ ծնողաց հարսինն, եւ փեսային, եւ ծնողաց նորա. եւ քահանային լուծանիլ ի կարգէն. եւ զխնամէխօսս չառնել անպարտ, այլ յակամայիցն դնել ի կարգն: Եւ եպիսկոպոսաց պարտ է յոյժ սաստել այնպիսեացն:

ԳԼՈՒԽ ՄԾ ՎԱՍՆ ՈՒԽՏԻՑ

Տեղիք ուխտից, եթէ վկայարանք են եւ թէ այլ ինչ տեղիք շնորհաց աստուածայնոց, եւ կամ նշան խաչի հաստատեալ, յոր եպիսկոպոսի վիճակ իցէ, յորոյ գեղջի իցէ՝ երիցուն տացէ, յորոյ սահման ուխտն իցէ, զի զգուշութեամբ սպասաւորեսցէ, թէ պատահի ի հեռաւոր տեղիս լինել: Ապա թէ ի մէջ սահմանաց իցէ, զոյգս սպասաւորեսցեն քահանայքն եւ գիաս շնորհին ի գործ սպասու եւ կազմուածին ածիցեն, սակայն եւ ինքեանք վայելեսցեն առանց

ամենայն հակառակութեան: Այլ մի յաղագս ընծայիցն, զոր վասն բժշկութեան մատուցանեն, պատերազմեացին, այլ յեպիսկոպոսէ ժառանգութիւն այնմ լիցի, որ բարիոք սպասաւորեսցէ: Ապա թէ ագահեալք զսուրբ տեղիսն ի հարկ արկանիցեն եւ խրատու եպիսկոպոսին ոչ անսան, ունայնանայ աստուածային շնորհքն, եւ պարև տական այնմ լիցին պակասութեան, որում համարս տալոց են, իբր հակառակ մարդասիրութեանն Աստուծոյ եւ բարի կամաց սրբոց, զի ձրի բարեխօսք լինին միշտ աշխարհի: Այսպիսեացս քարոզ կարդալ արժան է եպիսկոպոսաց, զի մի՛ ինչ ընծայ տարցին, այլ զընծայսն ի տունս իւրեանց աղքատաց տայցեն եւ ինքեանք երթեալ աղօթեսցեն, զի մի՛ շնորհ յեկեղեցոյն յայլազգիս անցցէ: Քանզի խորհրդականք են ամենայն ընծայք. զի դահեկան, յաղագս անախտ բնութեանն, խորհուրդ է աստուածութեանն Քրիստոսի, իսկ պատկերն փրկչական՝ մերն պատկեր. զորէառ զյառաջագոյն շնորհեալն զիւրն պատկեր, ըստ այսմ՝ տուք զկայսերն կայսեր եւ զԱստուծոյն՝ Աստուծոյ: Իսկ վեց դանգն խորհուրդ է ժամանակաց գալստեանն Քրիստոսի, իսկ չորս թասուն՝ օրինակ չորից տարերացս եւ խորհուրդ չորից աւետարանչացն, իսկ երկոտասան գարին ի դանգն՝ երկոտասան առաքելոցն, իսկ եւթանասուն եւ երկու գարին ի դեկանն՝ եւթանասուն եւ երկու առաքելոցն, իսկ դրամն՝ օրինակ բնութեանս մեր, զի մարդ տառիւքն է անդրադարձութեամբ: Իսկ այլ նիւթքն, որպէս ի խորանն նուէրքն եւ ի տաճարն ընծայեալքն, այսպէս են, իսկ անընծայքն՝ անխորհուրդ: Արդ, ի խորհուրդ եկեալքն մի՛ լիցին ընդ անխորհուրդսն յայլազգիսն, ապա թէ յանդգնին՝ լուծցէ եպիսկոպոսն եւ ի կարգէն: Այլ զխաբեբայսն բնաւին հալածել, որ գան ձեւօք կրօնաւորաց եւ բնակին ի տեղիս ուխտից եւ բազում գայթակղութիւնս տան գործել պարզամտացն, մոլեալք յորովայն եւ յայլ ախտս, ստութեամբ պատմիչք լինին երազոց եւ զբազումս մոլորեցուցանեն:

ԳԼՈՒԽ ՄԾԱ ՎԱՍՆ ՅԱԽԱՐԷ ՎԱՃԱՌԱՑ

Վաճառեալ եւ գնեալ զաւար՝ ոչ դարձցի անդրէն իբրեւ զգողացեալն, զի այդ օրինաւոր գործ թագաւորաց է եւ իշխանաց, ուստի եւ կանոնք յնծայս ընդունի պատարագի, իսկ զգողացեալն եւ գյափշտակեալն՝ ոչ եւս: